

7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 368.029

Андрущенко В.І.

аспірант кафедри страхування,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПЕРЕСТРАХОВОГО ПОКРИТТЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АНДЕРАЙТИНГУ

У статті досліджено теоретико-методологічні підходи до визначення вартості перестрахового покриття при здійсненні андерайтингу у перестрахованні. Систематизовано наукові погляди щодо розрахунку вартості перестрахового захисту за пропорційними і непропорційними договорами. Обґрунтовано необхідність розробки алгоритму визначення ціни перестрахової угоди з врахуванням методу перестраховання. Розроблено варіативну модель факторного впливу щодо визначення вартості перестрахового покриття у процесі андерайтингу за договорами непропорційного факультативного перестраховання (в рамках функціонування цесіонарія), яка включає два варіанти розвитку подій андерайтингової політики щодо ринкового та комерційного фактору.

Ключові слова: вартість, перестрахове покриття, андерайтинг, факультативне перестраховання, квотний договір, договір ексцедента збитку, цедент, цесіонарій.

Постановка проблеми. Одним з найбільш важливих етапів андерайтингу у перестрахованні є вибір оптимального варіанту визначення вартості перестрахового покриття. Від цього залежать майбутні взаємовідносини сторін перестрахової угоди, зокрема і пролонгація договору. Рішення за вказаним етапом андерайтингу в наступному знаходить своє відображення у відповідній пропозиції котирування ризику за договором факультативного перестраховання. Зважаючи на це, актуальним вбачаємо необхідність визначення чіткої методологічної бази, яка б вирішувала проблему варіативності можливих підходів до розрахунку вартості перестрахового покриття за договорами факультативного перестраховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням андерайтингової політики у перестрахованні, різних підходів щодо визначення вартості перестрахового покриття присвячені праці українських вчених А.В. Кравчука, І.І. Кириченка та зарубіжних – А.А. Кварандзія, К. Пфайффера, Н.М. Нікуліної, М.С. Шашкіної, Н.Д. Еріашвілі тощо.

Постановка завдання. Метою дослідження є систематизація наукових підходів до визначення методологічних основ розрахунку вартості перестрахового покриття при здійсненні андерайтингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розгляд літератури з досліджуваного питання, методик визначення ціни перестрахового покриття дозволяє пересвідчитись, що сьогодні відсутні концептуально

розроблені методологічні засади щодо вирішення цієї проблеми. Хоча, існують праці, в основному зарубіжних вчених, емпіричні матеріали, вивчення та систематизація яких може бути використана для формування методологічних основ визначення вартості перестраховального захисту на одному з етапів андерайтингу у факультативному перестрахованні.

По-перше, слід виділити окремі напрацювання зарубіжних вчених. Ціну перестрахового покриття вони визначають з врахуванням форми перестраховання, але без приєднання методу перестраховання (факультативного або облігаторного).

Зокрема, в дослідженні науковця А.А. Кварандзії [2] представлено спрощену методологію одного з етапів андерайтингу – визначення вартості перестрахового покриття за договорами пропорційного та непропорційного перестраховання. На підставі вивчення матеріалів роботи автора у таблиці 1. представлено методологічний підхід вченого за вказаним напрямком.

Представлений підхід А.А. Кварандзії, хоча і є в певній мірі спрощеним, все ж достатньо інформативно окреслив алгоритм процедури андерайтингу щодо визначення ціни перестраховального захисту.

Незважаючи на те, що автор не виділяє окремо особливості андерайтингу факультативного та облігаторного перестраховання на етапі розрахунку вартості перестрахового покриття, визначена вище методологія може стати основою для подальшого наукового дослідження.

Заслуговує на увагу узагальнюючий підхід А.А. Кварандзії до методології андеррайтингу при розрахунку вартості перестрахового покриття за видами пропорційного (на базі ексцедента суми та квотного договору) та непропорційного перестраховання (на базі ексцедента збитку та ексцедента збитковості). Як показує аналіз, вказані види пропорційного та непропорційного перестраховання притаманні, як факультативному, так і облігаторному методу.

При цьому, в наукових колах можна зустріти твердження, що факультативне перестраховання на базі ексцедента збитку є, наприклад, більш популярним порівняно з квотним факультативним перестрахованням. Згідно із підходом В.І. Веретнова [1], у порівнянні з квотним, факультативне перестраховання на базі ексцедента збитку передбачає: менший рівень витрат з аквізиції (адміністрування); простіший процес врегулювання збитків; можливість захисту від непередбачуваних, крупних збитків; контроль за профілем ризику, однорідністю страхових портфелів; розподілом премій та ймовірністю страхових випадків; особливі специфічні умови участі в ризиках перестраховальника (цедента) і перестраховика (цесіонарія); менші розміри премій, що передаються цесіонаріям. Враховуючи перелічені особливості, можна констатувати, що вказаний вид перестраховання більш прийнятний для цедента.

В той же час необхідно відзначити, що науковець А.А. Кварандзія при розкритті власного погляду на методологію андеррайтингу у перестрахованні не враховує:

– у процедурі андеррайтингу при формуванні вартості перестрахового покриття інтереси цедента, а лише висвітлює особливості встановлення ціни з боку цесіонарія. Тобто, використовується локальний підхід з оцінки вартості перестрахового покриття;

– умови розрахунку вартості перестрахового покриття за основними методами перестраховання (зокрема, факультативного та облігаторного).

Слід відзначити за даним напрямком дослідження праці зарубіжного вченого К. Пфайффера [5]. Як і попередній автор, він розглядає підходи щодо визначення вартості перестрахового покриття за договорами пропорційного (квотного та ексцедентного) та непропорційного перестраховання. Автор представляє достатньо спрощений варіант встановлення ціни на перестраховання, не виділяє окремо факультативний і облігаторний договір. Зокрема, науковець зосереджується на особливостях визначення вартості перестрахового покриття за квотним і ексцедентним договором.

Авторський підхід передбачає, що страхова сума, страхова премія, страхова виплата перестраховальника і перестраховика за квотним договором встановлюється на основі пропорційної відповідальності між сторонами, котра визначається при його укладанні. В ексцедентному перестрахованні, пояснює К. Пфайффер, ці показники визначаються для перестраховика індивідуально, і в той же час не зазначено яким чином для перестраховальника [5].

У дослідженнях зарубіжних і українських вчених немає чіткого розмежування підходів у формуванні ціни перестрахового захисту залежно від факультативного або облігаторного договору.

Зокрема, вітчизняні автори А.В. Кравчук, І.І. Кириченко вказують на те, що факультативне перестраховання може здійснюватись в рамках пропорційного або непропорційного напрямків, і, коли розглядають пропорційний, не виділяють окремі його види, це саме стосується і непропорційного [3].

Так, дійсно факультативно ризик можна передати на пропорційній і непропорційній основі. Але не всі

Таблиця 1

Методологія андеррайтингу при визначенні вартості перестрахового покриття за договорами пропорційного та непропорційного перестраховання

Методологія андеррайтингу при визначенні вартості перестрахового покриття за договорами			
↓		↓	
Пропорційного перестраховання		Непропорційного перестраховання	
↓		↓	
Андеррайтингова політика перестраховика (цесіонарія) та перестраховальника (цедента)		Андеррайтингова політика перестраховика (цесіонарія) та перестраховальника (цедента)	
↓		↓	
Формування пропозиції котирування ризику та запит на розміщення ризику здійснюються на базі страхової суми, і передбачає, що:		Формування пропозиції котирування ризику та запит на розміщення ризику здійснюються на базі збитку, і передбачає, що:	
↓		↓	
Страхова сума, страхова премія, страхова виплата цесіонарія встановлюються методом пропорційного перерозподілу. Ці показники для цесіонарія розподілені у визначеній пропорції з цедентом	Страхова сума, страхова премія, страхова виплата цесіонарія встановлюються методом пропорційного перерозподілу. Вказані показники для цедента розподілені у визначеній пропорції з цесіонарієм	Зобов'язання цедента визначають розміром збитку	Частка цесіонарія в сумі збитку не є пропорційною частці початкової страхової премії. Розмір премії для цесіонарія визначається індивідуально

Джерело: складено автором згідно із підходом А.А. Кварандзії [2]

види договорів можна оформити облігаторно або факультативно з огляду на специфіку конкретної угоди. Для факультативного методу використовують з пропорційних договорів – квотний, з непропорційних – ексцедент збитку. А ексцедент збитковості є притаманним лише облігаторним договорам, адже він орієнтований на захист всього страхового портфеля перестраховальника або окремого виду страхування.

Розглянемо детальніше особливості визначення вартості перестрахового покриття за факультативним перестрахованням, зокрема за квотним договором та договором ексцедента збитку.

Заслужують підтримки і подальшого дослідження наукові погляди Н.М. Нікуліної, М.Є. Шашкіної, Н.Д. Еріашвілі, які ґрунтовно підходять до методологічних основ визначення вартості перестрахового покриття за договорами пропорційного факультативного перестраховання, зокрема:

- авторами представлено методологію розрахунку за простішим і найбільш використовувемим, за їх твердженням, пропорційним факультативним перестрахованням;
- розглядаються особливості розрахунків між сторонами договору перестраховання: за страховими преміями і за величиною виплат при врегулюванні претензій;
- не вказується вид договору факультативного перестраховання, але можна припустити, що це квотний,

оскільки акцентується увага на пропорційному визначенні часток участі як для цедента, так і для цесіонарія в межах договору [4].

Відносно визначення вартості перестрахового покриття за договорами непропорційного факультативного перестраховання науковці Н.М. Нікуліна, М.Є. Шашкіна, Н.Д. Еріашвілі не висувають детально описаної процедури як за пропорційною формою. Але, вони слушно вказують, що при визначенні ціни перестрахового покриття в процесі андеррайтингу для перестраховика (цесіонарія) визначальним фактором виступає комерційна вигода [4]. Тобто, використовується індивідуальний підхід до встановлення вартості перестрахового покриття за договорами непропорційного факультативного перестраховання, оскільки при здійсненні декомпозиції об'єкту страхування, відбувається вибір цесіонарієм такої компоненти, в якій останній готовий прийняти участь.

Але, на нашу думку, в процесі визначення вартості перестрахового покриття за умов факультативного перестраховання слід приймати до уваги також ринковий фактор, зокрема, який враховує попит і середню ринкову вартість послуги, можливість розміщення такого ризику в умовах вітчизняного (міжнародного) ринку.

Отже, враховуючи ці два фактори при розрахунку вартості перестрахового покриття, розроблено та представлено у таблиці 2 варіативну модель.

Таблиця 2

Варіативна модель факторного впливу на визначення вартості перестрахового покриття в процесі андеррайтингу за договорами непропорційного факультативного перестраховання

Визначення вартості перестраховання в процесі андеррайтингу			
Вплив комерційного фактору		Вплив ринкового фактору	
1-й варіант	2-й варіант	1-й варіант	2-й варіант
Якщо параметри перестраховальних платежів (премії) за ризиком, який заявлений на факультативне перестраховання \geq очікуванням перестраховика (цесіонарія). Дані про розмір страхової премії розраховуються виходячи з параметрів ризику на факультативне перестраховання, при цьому визначаються основні показники перестрахового покриття, зокрема, пріоритет цедента по збитку, ліміт цесіонарія	Якщо параметри перестраховальних платежів (премії) за ризиком, який заявлений на факультативне перестраховання < очікувань перестраховика (цесіонарія). Дані про розмір страхової премії розраховуються виходячи з параметрів ризику на факультативне перестраховання, при цьому визначаються основні показники перестрахового покриття, зокрема, пріоритет цедента по збитку, ліміт цесіонарія	Якщо $R_s > R_{sa}$ та $R_s \sim Demins R_s \rightarrow R_{pr1}$ близький до R_p , де R_s – ризик, наданий у перестраховання; R_{sa} – середній ступінь ризику; $Demins R_s$ – попит на даний ризик, наданий у перестраховання, незначний на ринку перестраховання (вітчизняному, міжнародному); R_{pr1} – запропонований цесіонарієм рівень перестраховальних платежів (страхової премії); R_p – рівень первинних страхових платежів, отриманих цедентом при укладанні договору страхування	Якщо $R_s < R_{sa}$ та $R_s \sim Demh R_s \rightarrow R_{pr1} < R_p$, де $Demh R_s$ – попит на даний ризик, наданий у перестраховання, значний (вітчизняному міжнародному)
Формування пропозиції котирування ризику за договором факультативного перестраховання	Відмова від прийняття ризику на перестраховання / або проведення додаткових переговорів, якщо у сторін є інтерес до співпраці	Формування пропозиції котирування ризику за договором факультативного перестраховання	Формування пропозиції котирування ризику за договором факультативного перестраховання

Джерело: розроблено автором

Під час андеррайтингу при визначенні ціни перестрахового покриття комерційний фактор за представленою моделлю проявляється так:

– якщо параметри прогнозних премій за ризиком на факультативне перестраховання більші (або дорівнюють) очікуванням перестраховика (цесіонарія), здійснюється формування пропозиції котирування ризику;

– у разі, коли параметри перестраховувальних платежів за ризиком, який заявлений на факультативне перестраховання менше розмірів очікувань перестраховика (цесіонарія), ризик відхиляється / або проводяться додаткові переговори, якщо у обох сторін є інтерес до співпраці.

I, відповідно, ринковий фактор знаходить відображення так:

– якщо ризик, переданий у перестраховання, більше середнього ступеню ризику та попит на даний ризик, наданий у перестраховання, незначний на ринку перестраховання (вітчизняному, міжнародному), то запропонований цесіонарієм рівень перестраховувальних платежів буде максимально близьким до рівня оригінальної премії;

– якщо ризик, переданий у перестраховання, менше середнього ступеню ризику та попит на даний ризик значний на ринку перестраховання (вітчизняному, міжнародному), тоді цесіонарія погоджується на нижчий розмір платежу, ніж рівень оригінальної премії, отриманої цедентом при укладанні договору страхування.

Запропонована модель передбачає два важливих фактори впливу, зокрема, індивідуальний фактор комерційної вигоди та ринковий фактор попиту на прийняття ризику у перестраховання. Вказана модель містить два варіанти розвитку подій в результаті прийняття рішення андеррайтером за певних ситуацій на ринку (ринковий фактор). Також в моделі визначено варіанти щодо погодження/відхилення ризику за умов впливу комерційного фактору. Представлена розробка дозволяє розширити існуючу методологічну базу за вказаним напрямком андеррайтингової політики страхової компанії.

Висновки з проведеного дослідження. Розглянуто наукові підходи до визначення ціни перестрахового захисту при здійсненні андеррайтингу, зокрема у факультативному перестрахованні. Обґрунтовано і систематизовано особливості визначення вартості перестраховання за пропорційним (квотним) договором, якщо ризик передається факультативно. Запропоновано модель факторного впливу щодо визначення вартості перестрахового покриття в процесі андеррайтингу за договорами непропорційного факультативного перестраховання (в рамках функціонування цесіонарія), яка включає два варіанти розвитку подій і рішення андеррайтера за впливом чинників: ринкового і комерційного. Виявлено, що ця модель є ефективним інструментарієм оцінки ризиків андеррайтером та дозволяє розширити існуючу методологічну базу за вказаним напрямком андеррайтингової політики страхової компанії.

Список літератури:

1. Веретнов В.И. Факультативный договор эксцедента убытка как необходимый элемент оптимальной перестраховочной защиты / В.И. Веретнов // Страховое дело. – 2014. – № 1. – С. 29–32.
2. Кварандзия А.А. Перестрахование. Составление отчета об операциях перестрахования (форма № 10-страховщик) / А.А. Кварандзия // Методический журнал. Налогообложение, учет и отчетность в страховой компании. – 2005. – № 6. – С. 39–47.
3. Кравчук А.В., Кириченко І.І. Теоретичні засади розвитку перестраховання / А.В. Кравчук, І.І. Кириченко // Вісник ЖДТУ. – 2014. – № 1(67). – С. 142–146.
4. Никулина Н.Н., Шашкина М.Е., Эриашвили Н.Д. Правовые и экономические основы факультативного перестрахования / Н.Н. Никулина, М.Е. Шашкина, Н.Д. Эриашвили // Вестник Московского университета МВД России. – 2015. – № 2. – С. 246–253.
5. Пфайффер К. Введение в перестрахование / К. Пфайффер. – М.: Анкил, 2000. – 149 с.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТОИМОСТИ ПЕРЕСТРАХОВОЧНОГО ПОКРЫТИЯ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ АНДЕРРАЙТИНГА

В статье исследованы теоретико-методологические подходы к определению стоимости перестраховочного покрытия при осуществлении андеррайтинга в перестраховании. Систематизированы научные взгляды относительно расчета стоимости перестраховочной защиты по пропорциональным и непропорциональным договорам. Обоснована необходимость разработки алгоритма определения цены перестраховочной сделки с учетом метода перестрахования. Разработана вариативная модель факторного влияния относительно определения стоимости перестраховочного покрытия в процессе андеррайтинга по договорам непропорционального факультативного перестрахования (в рамках функционирования цессионария), которая включает два варианта развития событий андеррайтинговой политики в разрезе рыночного и коммерческого фактора.

Ключевые слова: стоимость, перестраховочное покрытие, андеррайтинг, факультативное перестрахование, квотный договор, договор эксцедента убытка, цедент, цессионарий.

METHODOLOGICAL ASPECTS OF DETERMINING THE COST OF REINSURANCE COVERAGE IN THE IMPLEMENTATION OF ANDERRAYING

The article deals with theoretical and methodological approaches to determining the cost of reinsurance coverage in the implementation of underwriting in reinsurance. The scientific views on the calculation of the cost of reinsurance protection on proportional and disproportionate agreements are systematized. The necessity of developing an algorithm for determining the price of a reinsurance transaction with the consideration of the reinsurance method is substantiated. A variant model of factor influence on the determination of the cost of reinsurance coverage in the underwriting process under the contracts of disproportionate optional reinsurance (within the framework of the functioning of the cession), which includes two options for the development of events underwriting policy regarding the market and commercial factors, is developed.

Key words: cost, reinsurance cover, underwriting, optional reinsurance, quota contract, contract of damaged expense, assigner, cessionary.

УДК 336.71

Далгич К.В.

аспірант,

Університет банківської справи

ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Досліджено інституційний розвиток банківської системи України та надані пропозиції щодо його вдосконалення. Виділено етапи інституційного розвитку банківської системи України. Розглянуто інституційну структуру банківської системи України на поточному етапі розвитку. Досліджено проблему браку різноманітності банківських інститутів на банківському ринку України. Охарактеризовано формальні та неформальні інституції банківського сектору.

Ключові слова: банківські інститути, банківська система, розвиток, інституційна структура, інновації.

Постановка проблеми. Досвід провідних країн світу свідчить, що ефективний інституційний розвиток банківської системи країни неодмінно сприяє зростанню ринкової економіки та добробуту країни. Розбудова інституційної структури банківського сектору повинна бути спрямована на забезпечення довіри населення, підвищення конкурентоспроможності у світовому просторі та стимулювання піднесення й зростання економіки країни. Для з'ясування проблем інституційного розвитку банківської системи України, перш за все, необхідно дослідити етапи її становлення, а також виділити особливості інституційної структури банківської системи України на даний час задля вчасного корегування напрямку інституційного розвитку банківської системи України за наданими пропозиціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Етапи інституційного розвитку банківської системи України та проблеми в її становленні досліджували багато науковців, зокрема, В. Геєць, О. Дзюблюк, О. Затварська, Г. Карчева, В. Масленников, В. Міщенко, Л. Примостка, С. Козьменко, С. Леонов, Б. Пшик розглядали розви-

ток окремих інститутів банківської системи України, проблему універсалізації банківських інститутів. З. Руденко розглядав розвиток та структурні зміни Національного банку України, С. Зубкова та С. Мешкова – розвиток спеціалізованих банків, важливість неформальних інститутів в інституційній структурі банківської системи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження розвитку банківської системи України, в той же час не знайшли належного висвітлення питання щодо етапів розвитку банківської системи України з позиції інституційного напрямку, базуючись на факти і інструментарій інституційної економіки з позиції виявлення національних особливостей (неформальних інституцій) і визначення формальних правил історії банківництва України.

Дослідження інституційної структури банківської системи України на поточному етапі розвитку є важливим і актуальним, оскільки кількість стабільних, ефективних, конкурентоздатних банків залишається